

האלוף בן-ציון פרחי

נשיא בית הדין הצבאי לערעורים 1996-1986

"השליחות שלי הייתה לבסס ולקבע בתודעה הצבאית והציבורית את יחידת בתי הדין הצבאיים כערכאת שפיטה פלילית ששופטיה ונשיאה הם משפטים, והיא בית דין, לכל דבר ועניין, שבה ניתן לנאשם יומרו".

(דברי האלוף פרחי בריאיון עימו, אוגוסט 2018)

בן-ציון פרחי נולד בשנת 1938 בבולגריה למזל ומשה, ועם קום המדינה עלה לישראל והתגורר בתל-אביב. בשנת 1957 התגייס לצה"ל ושובץ כלוחם בגדוד של חיל ההנדסה. בהמשך סיים בהצלחה קורס מ"כים וקורס קצינים. בעיצומו של השירות הצבאי החל בלימודים אקדמיים. הוא בוגר תואר ראשון במשפטים באוניברסיטה העברית, ובסיום הלימודים התחיל את דרכו כעורך דין בתחום האזרחי. במלחמת ששת הימים גויס למילואים בתפקיד סגן מפקד פלוגה ולחם באזור סיני, ובמלחמת ההתשה שירת באזור תעלת סואץ.

בראשית שנות השבעים, בהמלצתו של תא"ל שמואל גודר, שהיה אז נשיא בית הדין הצבאי לערעורים, שב וגויס לשירות קבע. הוא שירת בתפקיד תובע צבאי בדרגת סרן בפרקליטות פיקוד המרכז, ובהמשך מונה לפרקליט פיקוד המרכז. הוא מילא תפקידים נוספים בפרקליטות הצבאית. בשנת 1979 מונה לשופט בבית הדין הצבאי במחוז שיפוט הדרום, ובאותה שנה הועלה לדרגת אל"ם ומונה לנשיא בית הדין הצבאי המיוחד. בשנת 1984 מונה לפרקליט הצבאי הראשי, והועלה לדרגת תא"ל. בשנת 1986 נבחר לכהונת נשיא בית הדין הצבאי לערעורים, והועלה לדרגת אלוף. **האלוף פרחי היה הנשיא המשפטן הראשון של בית הדין הצבאי לערעורים.** הוא כיהן בתפקיד זה במשך עשר שנים. בתום כהונתו, בשנת 1996, פרש מצה"ל.

האלוף בן-ציון פרחי (מימין) לוחץ יד לאלוף דוד מימון ז"ל

בעת שכיהן בתפקיד הפרקליט הצבאי הראשי השתתף האלוף פרחי באופן פעיל בניסוח לשון הסעיפים שתוקנו בתיקון מס' 17 לחוק השיפוט הצבאי, שנעשה ברוח המלצות ועדת שמגר. במסגרת אותו תיקון נקבע, בין היתר, הליך מינויים של השופטים הצבאיים-משפטיים לבתי הדין הצבאיים - בדומה לאופן המינוי של שופטים במערכת המשפט הכללית, ונקבע כי נשיא בית הדין הצבאי לערעורים חייב להימנות עם הכוחות הסדירים של הצבא ולהיות **משפטן**. חלק זה בתיקון חוק השיפוט הצבאי לא היה חף ממחלוקות עם גורמי הפיקוד בצה"ל, שכן עד אותה עת מונו לנשיאי בית הדין הצבאי לערעורים קצינים בכירים מיחידות השדה, רובם כתפקיד אחרון לפני פרישתם מצה"ל.

הייתה זו מהפכה של ממש בצה"ל. עם כניסתו לתפקיד פעל האלוף פרחי נמרצות כדי לבסס ולקבע בתודעה הצבאית את מהות השינוי. הוא יזם הרצאות בפני פורומים שונים בצה"ל כדי להדגיש את חשיבות אופיו המקצועי של בית הדין הצבאי ואת אופן בחירתם של נשיאי בית הדין הצבאי לערעורים ושל השופטים הצבאיים-משפטיים. הוועדה לבחירת השופטים הצבאיים-משפטיים התכנסה לראשונה בתקופת כהונתו.

האלוף פרחי הקפיד לשלב בהרכב השופטים גם שופטים מן המערכת הכללית המכהנים כשופטים צבאיים בשירות מילואים, בין היתר, כדי להעביר מסר כי אין זה הליך צבאי "פנימי", אלא הליך שיפוטי לכל דבר ועניין שמנוהל בידי שופטים מקצועיים ובלתי תלויים. תרומתם של שופטים אלה למשפט הפלילי הצבאי הייתה - ועודנה - חשובה מאוד.

דווקא משום הקונוטציה שמעורר משפט צבאי - מערכת משפט פנימית שבה מכהנים שופטים רמי דרג - דגל האלוף פרחי בגישה שיש לתת לכל נאשם את יומו בבית המשפט:

"ניסיתי להיכנס לעורו של כל נאשם. אפילו טוראי זוטר, שנכנס לאולם, רואה שלושה קצינים בכירים עד אלוף, ואינו יודע בין ימינו לשמאלו; אומנם יש לו ייצוג הולם, אך בכל זאת הוא עם מורא מאוד גדול. מהטעם הזה, אני לא זוכר שהייתי סנגור בדבריו [...] גם אם לא היו אלה דברי טעם, וזאת כדי לטעת את ההרגשה שהיה לו יומו בבית המשפט [...] זו הגישה שצריכה להיות בגלל הברלי הדרגות בין אלה שיושבים על ספסל הנאשמים לאלה שיושבים על כס המשפט".

בד בבד, הקפיד האלוף פרחי לשלב שופט צבאי מה"שטח" בהרכב שופטי בית הדין הצבאי לערעורים, מתוך הבנת חשיבות העניין עבור גורמי הפיקוד בצבא ועבור הנאשמים שעניינם נדון. גורמי

הפיקוד בצבא ראו זאת בחיוב, וחשו כי מקומו של השופט הצבאי בהרכב השופטים, כשווה בין שווים, נשמר.

כנשיא בית הדין הצבאי לערעורים מעיד האלוף פרחי כי עסק ברוב סוגיות המשפט הצבאי המהותיות לצה"ל. בשבתו על מדין ניסה להתחקות אחר האירוע הצבאי שגרם לנאשם לבצע את העבירה, ולתת את הדעת למורכבות ההוויה הצבאית גם באימונים וגם מחוץ להם. הוא הקפיד שהפן הצבאי הייחודי יבוא לידי ביטוי בהכרעת הדין, ושמדיניות הענישה תשקף את מכלול השיקולים של המקרה שמובא לפניו ואת הראייה הכוללת של ייחודו של הדין הצבאי.

לאחר פרישתו מונה האלוף פרחי לחבר בוועדת עברי (ועדה שבראשה עמד האלוף דוד עברי - לשעבר מפקד חייל האוויר וסגן הרמטכ"ל), ועדת חקירה שמינה שר הביטחון לחקירת נסיבות התרחשות אסון המסוקים. בשנת 1997 מונה האלוף פרחי לתפקיד מנכ"ל התאגיד קרנית שהוקם לפי חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, ומילא תפקיד זה במשך כ-14 שנים, עד לפרישתו לגמלאות.

ועדת השמות

פקודת מטכ"ל 38.0118, שכותרתה "אזכרות והנצחת זכרם של חללי צה"ל", קובעת, בין היתר, כי מחנה צה"ל ייקרא על שם קצין שדרגתו היא דרגת אלוף, שנפטר במהלך שירותו הפעיל או תוך כדי מילוי תפקיד ממלכתי שלא במהלך שירותו הפעיל, ואם דרגתו רב-אלוף - גם אם נפטר לאחר שירותו; וכן על שם קצין שדרגתו רב-אלוף. שנפטר במהלך שירותו הפעיל או לאחר קבלת אישור שר הביטחון והרמטכ"ל.

אזכרות ומחנה המכילות בגלילות ייקרא על שם קצין שדרגתו היא דרגת אלוף, ושנפטר במהלך שירותו הפעיל או תוך כדי מילוי תפקיד ממלכתי שלא במהלך שירותו הפעיל, ואם דרגתו רב-אלוף - גם אם נפטר לאחר שירותו; וכן על שם קצין שדרגתו רב-אלוף. שנפטר במהלך שירותו הפעיל או לאחר קבלת אישור שר הביטחון והרמטכ"ל.

בפקודה נקבע עוד כי במות הקצין ייזום ראש מחלקת הנפגעים באגף כוח האדם כינוס ועדת שמות. נשיא בית הדין הצבאי לערעורים הוא יושב ראש ועדת השמות, וחברים בה גם קצין חינוך ראשי ונציגי אגף כוח האדם, אגף המבצעים, אגף הטכנולוגיה והלוגיסטיקה ואגף התכנון. הוועדה ממליצה לשר הביטחון ולרמטכ"ל על מחנה או על מבנה שייבחרו לצורך ההנצחה, על השם המוצע למחנה או למבנה ועל דרך ההנצחה.

בתקופת כהונתו של האלוף בן-ציון פרחי כנשיא בית הדין הצבאי לערעורים נערכה עבודת מיפוי מקיפה לקביעת שמותיהם של מחנות רבים, ובהם מחנה רבין, מחנה דורי ועוד.

קצרים

38.0118
פקודת מטכ"ל, 20.10.94

38.0118 אזכרות והנצחת זכרם של חללי צה"ל

חוק סעיפים 1 עד 24 ו-4 ו-6 ו-25 ו-26

15. מחנה צה"ל (לרבות מבנה בתחומו) לא ייקרא על שם חלל צה"ל, למעט חללים אלו:

א. מחנה צה"ל ומבנה במחנה המכילות בגלילות ייקרא על שם קצין שדרגתו היא דרגת אלוף, שנפטר במהלך שירותו הפעיל או תוך כדי מילוי תפקיד ממלכתי שלא במהלך שירותו הפעיל. הוא הדין לקצין כאמור שנפטר לאחר מילוי תפקיד ממלכתי, אם כיהן לפניו כראש מחשלה או כנשיא המחנה, וכן לקצין שדרגתו רב-אלוף, שנפטר במהלך שירותו הפעיל או לאחריו.

ב. יוזמת ההנצחה, כמפורט בסעיף 15 א לעיל, תהיה יוזמה של המערכת הצבאית, בהסמכת המשפחה ולאחר קבלת אישור שר הביטחון והרמטכ"ל.

ג. נוהל אישור ההנצחה יהיה כלהלן:

1) במוט קצין, כאמור בסעיף 15 א לעיל, ייזום אכ"א-רמ"ח הנפגעים כינוס ועדת שמות. הוועדה תמליץ לשר הביטחון ולרמטכ"ל על מחנה או על מבנה (או על שניהם) שייבחר להנצחתו על השם המוצע למחנה או למבנה, ותפרסם את דרך ההנצחה.

2) הרכב הוועדה יהיה כלהלן:

- א) נשיא בית הדין הצבאי לערעורים - יושב הראש;
- ב) קצין חינוך והנוער הראשי - חבר;
- ג) אכ"א-רמ"ח הנפגעים - חבר;
- ד) אכ"א-רמ"ח הפרט - חבר;
- ה) אמ"ן-חסיבת תהי"ד-רמ"ח להיסטוריה - חבר;
- ו) נציג אגף-ענף התשתית והפריסה - חבר;
- ז) נציג אגף-למרכז הבינוי - חבר;
- ח) ר"ש נשיא בית הדין הצבאי לערעורים - מזכיר הוועדה.

ד. שמו של מחנה צבאי או של מבנה במחנה המכילות בגלילות על שם קצין, כאמור בסעיף זה, ייקרא לאחר קבלת אישור שר הביטחון והרמטכ"ל. ההנצחה תוצג בטקס צבאי מלא, בהשתתפות המשפחה, ובמחנות שיקבע אכ"א-מחלקת הפרט.